

'T, GLINDT.

De gevelsteen met dit woord en de toevoeging „Anno, 1747”, aan het perceel Neude 39 (zeilmakerij en touwhandel Lammerts van Bueren) is ieder Utrechter, die niet met de ogen in de zak loopt, bekend genoeg. De betekenis van het woord echter is, naar mij herhaaldelijk bleek, minder gemeengoed.

Het woordt komt in vele vormen voor: gelent, gelende, gelinde, glent, glint etc. — en zijn betekenis is: hekwerk, balustrade, omheining, schutting, afsluiting. Ook: afdak, hek, traliewerk van latten of ijzeren staven. Vgl. hiermee het duitse: das Geländer, dat ongeveer hetzelfde: balustrade, leuning, borstwering betekent.

Men komt het woord tegen in juridische bronnen, bv. in de „Costumen, usantiën, polliciën en de stijl van procederen”, van het jaar 1550, XXVII, art. 10 (Rechtsbronnen van Utrecht 2, blz. 388):

„Die in de plaetse van een gemeen *gelindt*, tuyn ofte heyndinge wilt doen maken een muer . . . , mach die doen maken op zijnen cost . . .”

Dit is dezelfde bepaling als in ons Burg. Wetboek voorkomt (art. 691): „Elk der naburen mag te zijnen kost in de plaats van eene gemeene heining eenen gemeenen muur zetten . . .”

Merk op, dat in het citaat van 1550 gelint, tuin en heining als gelijksoortige dingen vermeld worden. „Tuin” betekende in de eerste plaats: haag, heining, afperking, omtuining en eerst later: het omtuinde, de hof. Vgl. de uitdrukkingen: „iemand óm den tuin leiden” (en niet binnen in de hof brengen), „de kap op den tuin hangen = (van kloosterlingen gezegd): het geestelijk gewaad op de heg leggen, het klooster verlaten. Bij Anna Bijns vindt men al:

De monnincken hanghen haer cappen op te tuynen.

Op Texel kent men de benaming: tuinwaoltjes, voor de uit opgestapelde plaggen (walletjes) bestaande afscheidingen van weiden.

„De hollandse tuin” is de bekende voorstelling van de ronde, gevlochten omheining, waarbinnen de Nederlandse leeuw gezeten is ¹⁾.

Gelint betekent dus ongeveer hetzelfde als „tuin” en heining.

Ook dichters gebruikten het woord. Antonides van der Goes (1647-1684) spreekt in een van zijn gedichten (ed. Bilderdijk, Leyden 1827, II 67) van een buitengoed

. . . zoo milt bevrucht,

Van Persikken, die in al 't lant geen weërgae vinden,

Geregent schijnende uit de lucht aan hun *gelinden*.

Men ziet de vruchten aan het latwerk hangen!

¹⁾ Ook geliefd als uithangbord van herbergen e.d. Het huis Oudkerkhof, hoek Korte Jansstraat heette de Hollandsche tuin (16e-18e eeuw): een grutterij aan de Bemuurde Weerd OZ. idem (o.a. 1773); een logement in de Boterstraat (1793) eveneens.

Het woordt glint bestaat nog, al neemt ieder het niet dagelijks in de mond. Het Nieuw Groot Woordenboek der Nederlandse Taal van Van Dale geeft als betekenis op: uit palen en latwerk bestaande heining, dienende om weiden af te delen of twee erven van elkaar te scheiden; ook: latwerk ter omrastering van bomen of ander gewas, of latwerk van leibomen". Ook vermeldt Van Dale nog de bijvormen gelint en gelind.

v. C.

KLEINE MEDEDELINGEN.

Jacob van Denmarcken. Dr. J. Weijling, wiens dissertatie „Bijdrage tot de geschiedenis van de wijbisschoppen van Utrecht tot 1580" (1951) in het Maandblad niet aangekondigd is, publiceerde in de Bijdragen tot de geschiedenis van het bisdom Haarlem (1956, blz. 67-75) een testament van een van die wijbisschoppen, Jacob van Denmarcken, bisschop van Suden en stichter van het St. Jansklooster te Haarlem.

(Den(e)marcken = de heerlijkheid Denemarck bij Ter A, later Demmerik geheten en deel uitmakend van Vinkeveen).

De familie behoorde tot de lagere utrechtse adel en leden ervan hebben als burgemeesters en schepenen te Utrecht gefungeerd. Jacob trad in bij de Johanniters en bereikte de hoogste plaats in deze ridderorde in het bisdom, nl. die van commandeur van St. Catharijne te Utrecht, in welke functie hij tevens landcommandeur of balliër was van de overige commandarijen in het bisdom. Voor het eerst komt hij in deze functie voor in 1309. Zijn levenswerk wordt de stichting en uitbreiding van de commanderij der Johanniters te Haarlem.

In 1312 volgde zijn benoeming tot bisschop van Suden, een titulair bisdom in Griekenland, met de bedoeling dat hij zou kunnen fungeren als wijbisschop van Guy van Avennes, bisschop van Utrecht. Een wijbisschop verrichtte allerlei pontificalia, vooral wijdingen van priesters, abten, kerken en altaren, waarvoor de bisschop zelf veelal geen tijd of ambitie had. Soms werd hem ook een gedeelte van de bisschoppelijke rechtsmacht opgedragen. Op de duur is het wijbisschopsambt een onderdeel van de ambtelijke hiërarchie geworden, welke ontwikkeling met de benoeming van Jacob van Denmarcken voltooid was. De bisschop van Suden is de eerste wijbisschop van dit

karakter en hij blijft dan ook in die qualiteit functionneren onder vier opeenvolgende utrechtse bisschoppen: Guy van Avennes, Frederik van Syrcck, Jacob van Oudshoorn (die slechts enkele maanden regeerde) en Jan van Diest.

Kort na zijn aanstelling opgenomen in de raad van graaf Willem III van Holland, wijdt hij zich in deze en andere functies met zekere voorliefde aan de belangen van de hollandsche graaf, wat hem bij de utrechtse kapittelen niet populair maakte. Als dan ook na de dood van Frederik van Syrcck in 1322 Willem III hem als kandidaat voor de utrechtse zetel naar voren schuift, krijgt hij slechts 2 van de 44 uitgebrachte stemmen.

Zijn invloed in Utrecht blijft echter groot. Jacob, blijkbaar niet onbemiddeld, behoorde tot de geldschietters, van wie bisschop Jan van Diest geheel afhankelijk werd. Gezien de hoge rentevoet van die tijd voer Jacob daar zelf financieel zeer wél bij. Overigens wees dr. Weiling er in zijn proefschrift reeds op, dat Jacob mogelijk de kas van de Johanniterorde te haren voordele voor deze lucratieve transacties beschikbaar heeft gesteld.

In 1330 houdt zijn activiteit in Utrecht op. Had hij in een vroeger testament het St. Jansklooster te Haarlem, waar hij zijn laatste jaren doorbracht, rijk bedacht, in een nieuw testament van 11 October 1331 wijst hij er op, dat hij slechts over de goederen, die hij als wijbisschop van Utrecht verworven heeft, beschikt had. Drie dagen later maakte hij nog eens een beschikking: bisschop Jan van Diest krijgt zijn boeken, zijn grote bisschopsring en zijn zwarte mantel. Op 24 October overleed Jacob en werd in de door hem gebouwde St. Janskerk te Haarlem begraven.

v. C.